

STORTINGET

Representantforslag 130 S

(2017–2018)

fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Olaug V. Bollestad, Ingvild Kjerkol og Kjersti Toppe

Dokument 8:130 S (2017–2018)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Olaug V. Bollestad, Ingvild Kjerkol og Kjersti Toppe om et bedre målesystem for livskvalitet, helse og det gode liv i Norge ut fra behovet for helhetlig informasjon

Til Stortinget

Bakgrunn

Trivsel er blitt opphøyet til en egen målsetting i helsepolitikken både internasjonalt og i Norge. Dette reflekteres i målet om at «befolkningen skal oppleve flere leveår med god helse og trivsel» i Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter (Meld. St. 19 (2014–2015)), og også i regjeringens strategi for psykisk helse, der det står at man «trenger bedre mål på livskvalitet» (Mestre hele livet, 2017, s. 14). FNs tredje bærekraftsmål er å sikre god helse og livskvalitet for alle. Alle FNs medlemsland er forpliktet til å oppfylle bærekraftsmålene, og slik vil et bedre målesystem for livskvalitet inngå i arbeidet med å sikre bedre måloppnåelse av dette bærekraftsmålet.

Begrepet livskvalitet dekker imidlertid mer enn bare de subjektive aspektene. I Folkehelsemeldingen heter det at gode mål på livskvalitet både omfatter objektive og subjektive mål, og det vises til anbefalingene fra OECD.

Bedre livskvalitetsmålinger kan ha mange praktiske anvendelser i helsepolitikk og annen politikk. Først og fremst kan de bidra til å besvare sentrale spørsmål i offentlig debatt: Blir livet bedre, og for hvilke aspekter? Er det noen grupper som får det verre? Hvor finner man

økende lidelser i dagens samfunn? Slike funn vil gi praktisk veiledning i prioritering av innsats og virkemidler for både mennesker og miljø. I Storbritannia brukes tall på «well-being» fra Office of National Statistics ved prioritering av både helse- og transportinvesteringer. OECD-publikasjonene «Society at a Glance» bruker tallene til å vise nasjonal fremgang på viktige områder i tillegg til konvensjonelle mål på levestandard og BNP.

I juni 2016 ble rapporten «Gode liv i Norge» presentert og overrakt til helse- og omsorgsministeren. Hovedformålet var å legge til rette for at befolkningen og det politiske systemet får bedre informasjon om hvordan mennesker i Norge har det. Den umiddelbare foranledningen var Folkehelsemeldingen, der Helsedirektoratet fikk i oppdrag å lage en strategi for å sikre gode data om befolkningens livskvalitet. Rapporten ble utarbeidet av en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Helsedirektoratet, Statistisk sentralbyrå, Folkehelseinstituttet og OsloMet.

Internasjonalt har det skjedd mye de siste årene. Et veiskille var Stiglitz-kommisjonens rapport fra 2009, der det ble hevdet at det var på tide å endre vektleggingen i offentlig statistikk fra å måle økonomisk produksjon til å måle folks velferd. I Norden har både Danmark og Island gjennomført egne undersøkelser av befolkningens livskvalitet. Storbritannia og Tyskland har hatt omfattende prosesser der det først har blitt arrangert dialogmøter over hele landet med diskusjoner om hva som bør måles («what matters»/«was uns wichtig ist»), og, basert på dette, utgitt rapporter om den nasjonale livskvaliteten.

Utredningen «Gode liv i Norge» gjør en grundig gjennomgang av dagens offisielle målesystem og peker på en rekke viktige svakheter. Noen eksempler: Spørreundersøkelsene som gjennomføres av Statistisk sentral-

byrå, har en begrenset utvalgsstørrelse som gjør det vanskelig å få data om relativt små grupper og informasjon om livskvalitet på fylkes- og kommunenivå. Barn under 16 år er ikke med – det er begrenset med informasjon om hvordan barn har det. Det er få spørsmål om subjektiv livskvalitet i dagens system, altså informasjon om hvordan befolkningen selv opplever og vurderer sine liv. Materielle goder og betingelser er langt grundigere dekket. Utredningen peker også på svakheter av metodemessig art.

En annen, større svakhet er hvordan opplysningene om befolkningens livskvalitet analyseres og presenteres. Et hovedproblem er at til tross for den økte datamengden og andre framskritt mangler man et jevnlig oppdatert helhetsbilde av hvordan folk har det. Utvikler livskvaliteten seg alt i alt i en positiv eller negativ retning? Hvilke grupper i samfunnet får det bedre, og hvilke sakker akterut, hvem lider mest, og hvem trives best? Systematiske analyser av denne typen spørsmål er viktige for politiske formål, men mangler i dagens system.

Utredningen «Gode liv i Norge» kommer med en rekke forslag til forbedringer. Det foreslås fire hovedgrep: samordne måleverktøy og metode, forbedre systemet for innsamling av data om nasjonal livskvalitet, utforme et system for innsamling av data om fylkeskommunal og kommunal livskvalitet samt etablere en nasjonal nettportal for livskvalitet. Når det gjelder forbedring av systemet for innsamling av data, foreslås det gjennomført en nasjonal pilotundersøkelse av subjektiv livskvalitet og levekår, innrettet mot metodisk utprøving. Det foreslås også at mål på subjektiv livskvalitet bør inkluderes i eksisterende undersøkelser som kan gi nasjonale data.

Endelig foreslås det også at det bør utgis en jevnlig rapport om «Livskvaliteten i Norge», ideelt sett annethvert år, og samordnet med tidspunktene for kommune- og stortingsvalg. I første omgang bør det lages en publikasjon basert på eksisterende datakilder og det en vet i dag.

Hva har skjedd etter utredningen?

Høsten 2017 la regjeringen fram sin strategi for god psykisk helse 2017–2022: Mestre hele livet. Der er utredningen omtalt, og med henvisning til utredningen heter det at:

«Vi trenger bedre mål på livskvalitet slik at den enkelte sektor og samfunnet som helhet vurderer tiltak ut fra hvordan tiltakene fremmer eller hemmer livskvalitet. Regelmessige datainnsamlinger om livskvalitet i hele befolkningen vil være et viktig styringsverktøy for å se om utviklingen går i riktig retning.» (s. 14)

Det står også at regjeringen vil:

«Videreutvikle datainnsamling og analyser om befolkningens livskvalitet på nasjonalt og lokalt nivå.» (s. 38)

Helsedirektoratet har også fortsatt sitt arbeid: De har gitt en forskergruppe i oppgave å anbefale konkrete måleverktøy for utbedring av målesystemet for livskvalitet og skape et bedre grunnlag for innsamling av data om dette.

Ingen offentlige virksomheter har i dag et oppdrag om å etablere en slik nasjonal undersøkelse av livskvalitet, som både tillater metodisk utprøving, og som kan si noe substansielt om hvordan folk har det i Norge per 2018. Forbildet her er det danske folkehelseinstituttet, som har gjennomført en livskvalitetsundersøkelse basert på et webskjema med om lag 150 000 deltakere. Fordelen med et så stort utvalg er at de får store nok data til å si noe om alle kommunene, pluss at en kan si noe om livskvaliteten til grupper som i dag er for små til å dekkes i levekårsundersøkelsene, for eksempel homofile/lesbiske og personer med bestemte sykdommer, som de som er rammet av kreft. En jevnlig oppdatert publikasjon er det også høyst uklart om noen ønsker å prioritere, det samme gjelder et nasjonalt nettsted.

Om og når det vil bli gjennomført en pilotundersøkelse av livskvalitet, er foreløpig uklart. Forslaget om at det jevnlig bør utgis en publikasjon om «Livskvaliteten i Norge», har ikke blitt fulgt opp så langt.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen følge opp hovedanbefalingene i Helsedirektoratets rapport «Gode liv i Norge», slik at helhetlig informasjon om livskvalitet kommer inn i grunnlaget for helsepolitikken.
2. Stortinget ber regjeringen utvide eksisterende nasjonale undersøkelser om livskvalitet og legge til rette for økt støtte til fylkeskommunale/kommunale undersøkelser.
3. Stortinget ber regjeringen etablere et nettsted med en helhetlig fremstilling av «Livskvaliteten i Norge» og sørge for at det utgis en rapport om livskvalitet annethvert år.

4. Stortinget ber regjeringen avklare om Folkehelseinstituttet er den best egnede etaten for koordineringen av målesystemet for livskvalitet.
5. Stortinget ber regjeringen integrere målene for livskvalitet i styringen av helsevesenet i større grad enn i dag.

18. februar 2018

Per Espen Stoknes

Ingvild Kjerkol

Olaug V. Bollestad

Kjersti Toppe

